

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR

Problemi, dosedanje delo in priprave za ureditev Ljubljanskega barja

(Gradivo za 18. sejo OLO Ljubljana, dne 29. januarja 1960)

I.

Barje, ki se razteza na površini 18.000 ha od Ljubljane do Vrhnike, bi bilo lahko najidealnejše kmetijsko zaledje na pragu Ljubljane kot enega od najmočnejših potrošnih središč. Celotno območje je že povezano s primernimi prometnimi zvezami, kakor tudi z osnovnimi in glavnimi odvodniki, ki omogočajo njegovo dokončno melioracijsko rešitev.

Iz zgodovinskih podatkov, ki jih je zbral v posebni publikaciji ing. Hugo Uhlir, je razvidno, da se je ljubljansko barje po vsej verjetnosti osuševalo že v času rimskega cesarstva. Tedaj se je vršila živahna plovba po Ljubljani od Ljubljane do Vrhnike. Cela vrsta dokazov govori, da so v barje že v tistem času posegle človeške roke. Od Vrhnike do Ljubljane kaže Ljubljanska podoba umetnega kanala. Verjetno so ga ustvarili iz krivuljastega rečišča pri urejanju vodnih poti. Odkriti sledovi stare rimske ceste na barju, zgrajene preko šotnatega ozemlja pri Babni gorici, nam dokazujejo, da so Rimljani zgradili omenjeno cesto in da so morali v ta namen izvršiti lokalne osušitve. Kasneje, po propadu rimske oblasti, je močvirje pogoltnilo cesto, ki jo je prerasla nova šota.

Prve zgodovinske podatke iz novejših dob prinaša šele Valvazor v svoji kroniki, v kateri med drugim omenja tudi najstarejši projekt za osušitev ljubljanskega barja, ki sta ga na iniciativo Ferdinanda I. izdelala leta 1554 italijanska mojstra Stefan de Grandi in Niklas Vendaholo. Posebnost projekta je bila v tem, da se za ljubljanskim Gradom zgradil odvodni kanal. Po poročilih Valzorja, so bile takrat povodnji v Ljubljani in na barju zelo pogoste, posebno velike pa v letih 1190, 1537 in 1589. Vzrok teh povodnji je bil v nezadostnem odtočnem profilu Ljubljanske skozi mesto, ki so ga še bolj zožili z različnimi mlinskimi jezovi. Ljubljansko barje je bilo v tem času 1/4 leta stalno pod vodo. Projektirani kanal v soteski med Gradom in Golovcem, naj bi imel 24 sežnjev širine in 4 sežnje globine. Stroški so bili preračunani na takratnih 30.000 goldinarjev. Skoraj istočasno so se mudili v Ljubljani Nizozemci, ki naj bi kot izvedenci v melioracijskih gradnjah s svojimi nasveti pomagali k uspešni rešitvi. Vendar je vse ostalo samo pri ideji. Edini spomin na tiste čase je Salendrova ulica, ki je dobila ime po enem izmed Nizozemcev. Po Valvazorjevih zapiskih se prav tako ni realiziral projekt nekega Wolfganga Markoviča, po katerem naj bi bil prekop za Gradom samo 3 sež-

nje širok in 4 sežnje globok, čeprav bi izvedba te zamisli veljala samo 8000 goldinarjev. Prav tako se ni izvršil sklep Kranjskih stanov iz leta 1658, da se barje osuši z odvajalnimi jarki. Končno navaja Valvazor neka viteza Juriča in Petra pl. Watzenberga, ki sta se v 17. stoletju vsak zase ponudila, da osušita barje na lastne stroške, ako se jima prizna za to delo podložništvo in tlaka onih kmetov, ki bi se naselili na osušenem ozemlju. Podoben predlog je dala pozneje neka nizozemska družba, ki je hotela zgraditi odvodni kanal za ljubljanskim Gradom in kultivirati barje, ako se ji prepusti to zemljišče za 10 let v brezplačno izkoriščanje, po preteku te dobe pa ponudi zemljišče v odkup po običajnih cenah.

Vsi ti predlogi in načrti pa so ostali le na papirju, ljubljansko barje pa še naprej zamočvirjeno zemljišče, ki je dalo užitke le držnim lovem in spretnim ribičem. Gospostvo nad njim pa so si prisvajali nemški viteški red v Ljubljani, kartuzijanski samostan v Bistri in gosposka mesta Ljubljane. Za rešitev barja niso pomagali niti protesti celo oddaljenih prebivalcev Planinskega polja, ki so skupaj z barjani podrli mlin in jez za škofijskim poslopjem na Ljubljani. Šele v 18. stoletju so začeli ponovno razmišljati, kako razmeroma veliko zemljišče osušiti in ga preobraziti v produktivno zemljo. Tako je leta 1762 vložil tedanji upravitelj tobačnega monopola v Ljubljani Zorn pl. Mildenheim prošnjo na dunajski dvor, da se mu dodeli kompleks zemljišča južno od Tržaške ceste, katerega je nameraval osušiti in kultivirati na lastne stroške. Uredil je kompleks 457 oralov močvirnate zemlje in ustvaril vzorno barjansko posestvo, ki je dajalo dobre donose sена in ovsa tam, kjer je do tega časa rastle slaba stelja. Po njegovi smrti je posestvo propadlo, ker se niso vzdrževali osuševalni jarki. Glavni odvodnik »Cornovec« se je ohranil in še danes nosi njegovo ime. Zornovemu zgledu so sledili še nekateri barjanski posestniki, ki so z lokalnimi melioracijami reševali probleme brez skupne načrtosti in zato tudi brez trajne vrednosti. Vendar so ti individualni posegi dokazali, da je barje sposobno, da da mnogo več kakor je dajalo do takrat, istočasno pa so tudi dokazali, da posegi posameznikov ne zaležejo in da je potreben velikopotezni načrt, ki bo omogočil rešitev celotnega barjanskega problema.

To spoznanje je imelo za posledico, da je takratna cesarica Marija Terezija izdala dne 23. februar-

ja 1769. leta dekret, s katerim naj se prične s proučevanjem in izdelavo primernih načrtov, ki bi nakazali zasnovo za rešitev. Niveliranje barja ter izdelava osuševalnih načrtov je bila poverjena jezuitske-

izrekli za Grubarjev načrt kanala za Gradom. Gradnja kanala je bila poverjena jezuitskemu patru Grubarju. Po devetih letih so bila dela na kanalu končana in 25. novembra 1780. leta so strelji na Gradu naznanili, da so prvič spustili vodo v novi kanal. S tem delom so bili ustvarjeni šele osnovni pogoji za dokončno rešitev barja. Zaradi hitrejšega odtoka vode po novem kanalu se je znižala vodna gladina za približno 70 cm in so se tako nekatera višje ležeča zemljišča tako osušila, da so jih lahko obdelovali. Vendar s tem osušitev barja samega ni bila niti pričetka. Zato je dobil inženir Struppi nalogo, da izdela geometrično posnet, hidrotehnično

VABILO

na 18. sejo okrajnega zbora in zbora proizvajalcev OLO Ljubljana

Na podlagi 83. člena zakona o okrajnih ljudskih odborih ter 48. člena statuta okraja Ljubljana

sklicujem

18. sejo obeh zborov, ki bo v petek, dne 29. januarja 1960 ob 9. uri dopoldne v veliki sejni dvorani na Magistratu v Ljubljani.

Predlagam naslednji

dnevni red:

1. Poročilo mandatno-imunitetne komisije in volitev predsednika OLO.
2. Poročilo o problemih, dosedanjem delu in pripravah za ureditev Ljubljanskega barja in predlog za sprejem sklepa o najetju investicijskega posojila iz splošnega investicijskega sklada za hidro-melioracijska dela na območju Ljubljanskega barja.
3. Informativno poročilo o poteku nacionalizacije najemnih zgradb in gradbenih zemljišč.
4. Sprememba odloka o ožjih gradbenih okoliših v občinah okraja Ljubljana (za občino Ljubljana-Sentvid).
5. Soglasje k odločbi o sistemizaciji delovnih mest uslužbencev Tajništva za notranje zadeve OLO.
6. Sistemizacija delovnih mest uslužbencev okrajnih sodišč Domžale, Grosuplje, Kamnik, Kočevje, Ljubljana, Rakek in Trbovlje.
7. Sprememba pravilnika o plačah delavcev in uslužbencev Uprave cest OLO.
8. Soglasje k pravilnikom finančno samostojnih zavodov: Doma invalidne mladine v Kamniku, Usnjarskega tehnikuma Domžale in Delavske univerze ter odločbe o sistemizaciji delovnih mest Delavske univerze.
9. Ustanovitev oddelkov za izobraževanje odraslih pri: Zavodu za usposabljanje invalidne mladine v Kamniku, Tehniški šoli za elektrotehniško stroko v Ljubljani in Tehniški šoli za strojno stroko v Ljubljani s sedežem v Kamniku.
10. Garancije.
11. Odprava akta o razlastitvi za zemljišče v k. o. Zg. Siška.
11. Personalne zadeve.

Vsak ljudski odbornik ima pravico pismeno ali ustno predlagati spremembo ali dopolnitev dnevnega reda.

Morebitno odsotnost javite Skupščinski pisarni OLO Ljubljana, Kresija, soba št. 11/I (telefon 22-121, int. 207).

Podpredsednik OLO
ing. Ivo Klemenčič l. r.

mu patru Gabrielu Grubarju, profesorju mehanike v Ljubljani, ki je izdelal načrt v dveh variantah in sicer s poglobitvijo Ljubljanske ali pa z zgraditvijo posebnega kanala za ljubljanskim Gradom. Posebna komisija, ki so jo sestavljali milanski matematik Leochi, Gabriel Grubar in deželni inženir Lieber, se ni zedinila in so bili zato naknadno pritegnjeni še inženir Struppi in svetnik Sigmund Huebeurt, ki so se

niveliran in politično-ekonomsko obdelan načrt in proračun za popolno osušitev barja. Ta načrt pa ni bil izdelan in so vsa dela več kot 80 let popolnoma počivala.

Nadaljevanje del za osuševanje ljubljanskega barja se je ponovno pričelo šele leta 1810, ko je ing. Francesconi dobil nalogo, da izdela načrt za popolno osušitev in kultiviranje barja. Po tem načrtu bi bilo potrebno porušiti vse jezove na

Ljubljani, Ljubljano pa poglobiti. Vendar do izvedbe teh načrtov tudi ni prišlo.

Nova pobuda za osuševanje ljubljanskega barja je prišla od tedanjega guvernerja Ilirije Schmidburga, ki je z dekretom od 1. julija 1826. leta imenoval posebno komisijo za osuševanje barja. Komisiji je načeloval tedanji župan Ivan Hradecky. Omenjena komisija je vodila vsa osuševalna in poglobitvena dela, in je dala odstraniti jezove in mline na Ljubljani. Vendar vsa ta dela niso mogla preprečiti poplav, ki so se vedno pogostejše pojavljale. Zato je ministrski svetnik Bayer izdelal projekt, ki je bil odobren leta 1857. Načrt je predvideval poglobitev struge Ljubljane in poglobitev Grubarjevega kanala in večje prekope. Dela so bila končana 1867. leta in je bil istočasno zgrajen tudi sedanji Karlovški most.

S prekomernim rezanjem in sežiganjem šote se je barju dosti škodovalo. Poleg tega pa se je osušeni barjanski svet znižal za toliko, da je bil ponovno izpostavljen čestim poplavam. Zato je bilo potrebno misliti na nova osuševalna dela, ki bi preprečila pogostne poplave in privredila barje do dokončne osušitve. Stavbni svetnik Ljubljancin ing. Franc Potočnik je leta 1877 opozoril javnost in predlagal, naj se preiščeta barje in Ljubljana z njenimi pritoki ter zberejo potrebni podatki in imenuje posebna komisija, ki naj bi prevzela skrb za osuševanje in obdelovanje barja. Po vsem tem in na interpelacijo poslanca dr. Poklukarja je deželni zbor 23. avgusta 1877. leta sprejel deželni zakon o obdelovanju ljubljanskega barja. Po določbah tega zakona je bil naslednje leto ustanovljen Glavni odbor za obdelovanje barja z nalogo, da vzdržuje in izvršuje osuševalna dela.

Glavni ali močvirski odbor, kakor so ga imenovali, je prišel z delom, zasnovanim na širših osnovah. Leta 1880 je sklical na posvet različne strokovnjake, ki naj bi pripomogli, da se barje popolnoma osuši. Pri tem posvetu, ki ga je vodil načelnik močvirskega odbora dr. Josip Kosler, so sodelovali višji stavbni svetnik Indra z Dunaja, ing. Podhaysky z Dunaja, ing. Salvini iz Milana in ing. Vincentini iz Trsta. Na podlagi ekspertiz je bil v juniju leta 1881 razpisan natečaj za izdelavo projekta ter so bila dela izročena v izdelavo Dunajčanu ing. Podhayskemu, ki je v istem času slovel kot eden najboljših hidrologov. Ta je barje podrobno izmeril in raziskal ter že maja leta 1882 predložil Glavnemu odboru za obdelovanje barja pregledno karto v merilu 1:10.000 in karto barja v merilu 1:2000 z natančno označenimi lokacijami 749 sond. Vse originalno gradivo hrani Ljubljanski mestni arhiv.

Podhayskyjev projekt je obsegal naslednja dela:

1. Poglobitev Ljubljane
2. Poglobitev Grubarjevega prekopu
3. Napravo obrežnih zidov od Šentjakobskega do Zmajškega mostu
4. Rekonstrukcijo Frančiškanskega mostu
5. Napravo prepada ob izlivu Gradaščice
6. Rekonstrukcijo Karlovškega mostu

Podhayskyjev projekt je doživel nekatere manjše spremembe, vendar je bilo potrebno čakati več kot četrto stoletje do njegove delne realizacije. Grubarjev prekop je bil poglobljen šele leta 1912.

Iz podatkov, zbranih v knjigi

prof. dr. Melika »Kolonizacija ljubljanskega barja«, je razvidno:

Da v prvi polovici 19. stoletja zasledimo prvi pojav kolonizacije na barju. Leta 1828 je bila ustanovljena kmetijska postaja Kmetijske družbe na Volarju. K osuševalnim delom so obrobni kmetje prispevali tlako. Po zgraditvi postaj se je pričelo tudi naseljevanje kmetov na osušeno barjansko tlo v Črni vasi. V letu 1833 imamo 19 kmetij, leta 1840 25, v letu 1900 je bilo v Črni vasi že 49 kmetij, v Lipah 15, na Ilovici 50, na Ižanski cesti 41 in na Hauptmanci 10 kmetij. Tako je bila v sredini 19. stoletja že poseljena s kolonisti tudi Ilovica in Hauptmanci. Melioracijska dela so tedaj zajemala izgradnjo kanalov in stradonov — poti. Istočasno z zgraditvijo postaj je bil zgrajen Ižanska cesta.

Kolonizacija, ki je bila intenzivna in edino na tem delu barja, je bila začasno ustavljena ob prepovedi rezanja in požiganja šote. Opuštili so šotno industrijo, zaslužek ljudi se je zato zmanjšal. Ob takem, za kmetijstvo neracionalnem izkoriščanju barjanskih tal, so bile kmetijske površine vedno bolj poplavljenе in zaman vsa melioracijska dela.

Ustanovljeni »odbor za obdelovanje barja« je imel za podlago zakon o obdelovanju barja. Ugotovili so, da je potrebno skrbno ohranjanje šote in držati vodo na tisti višini, kot je zahtevala šota, da ne bi ta bila prehitro uničena. Mnenja so bila seveda bistveno različna. Koppeus in dr. Zeiler z Dunaja sta pripomogla, da se je vprašanje pametno rešilo in šota vsaj delno ohranila s prepovedjo rezanja in požiganja. Z racionalnim gospodarjenjem so dokazali, da se dajo na šotnatih tleh doseči večji pridelki, kot na mineralni tleh.

V ostalih predelih barja kolonizacija ni bila izvedena na tak način kot ob Ižanski in Črnovaški cesti. Vasi v obrobju in na barjanskih gričih so s postopno osušitvijo obdelovale tudi nižje ležečo zemljo, vendar se daleč niso spuščali z izjemo Borovničanov, ki so obdelali skoraj ves levi breg Borovnišnice do do 800 m pred izlivom in predel Vnanjih gor, kjer segajo njive ob glavnih dveh jarkih prav do Lip. Obrežne površine ob Ljubljani in drugih plovnih vodotokih so izkoriščali zlasti meščani in prebivalci vasi na drugi strani Ljubljane, ki jim je bila vodna pot primerna prometna zveza.

Po prvi svetovni vojni so se dela na Ljubljani zelo počasi in tudi kvaliteto slabo nadaljevala ter so bila zaključena šele leta 1938. Ne-rešeno je ostalo še vprašanje rekonstrukcije Karlovškega mostu, ki je zelo plitko fundiran in ta fundacija ovira hitrejši odtok vode, poleg tega pa srednji opornik ovira normalni in večji odtok vode. Za samo reševanje barja pa takratni režim ni pokazal posebnega zanimanja in so bili barjani s svojim »močvirskim odborom« v glavnem prepuščeni sami sebi in so se zato dela na osuševanju v glavnem zredčila na urejanje manjših odvodnih jarkov.

Druga svetovna vojna je nadaljevanje del popolnoma zavrla.

II.

Takoj po končani svetovni vojni zaradi težkih posledic, ki jih je naša domovina utrpela, ni bilo mogoče misliti na nadaljevanje del. Zato so se nadaljnja osuševalna dela začela šele po ustanovitvi Barjanske vodne skupnosti 1952. leta. Okrajni ljudski odbor Ljubljana okolica in Mestni ljudski odbor Ljubljana sta v zvezi

s potrditvijo pravil smatrala, da bi bilo potrebno problem barja reševati pospešeno. Mestni ljudski odbor je začel popravljati slabo izdelane in razpadajoče obrežne zidove Ljubljane in graditi zatvornico pri Culkrani, ki je bila dograjena leta 1954. Poleg tega je bila očiščena struga Ljubljane skozi mesto, kar je omogočilo naslednje leto odstranitev praga na Špici. Ti tehnični posegi so omogočili, da se je lahko začela kompleksno reševati osušitev barja. V težnji, da se napravi odločnejši posegi, je Okrajni ljudski odbor Ljubljana omogočil barjanski vodni skupnosti, da se je udeležila IX. natečaja za melioracijska dela na območju Iščice. Investicijska vsota znaša 195.934.000 din in morajo biti po pogodbi investicijska dela končana do konca letošnjega leta. V gornjem investicijskem znesku je 103.369.000 din investicijskih sredstev, katere je posredovala Jugoslovanska investicijska banka in 48% lastna udeležba t. j. 92.565.000 din, katere je zagotovil Okrajni ljudski odbor. Do sedaj je bilo že vloženo 82.896.000 din za dela I. faze, od tega iz lokalnih virov 38.408.000 din. Primer Iščice nam bo dal praktično izkušnje za izvajanje hidromelioracijskega sistema na območju barja, kakor tudi kmetijske ureditve. Dejstvo, da bo območje Iščice v letošnjem letu hidrotehnično v glavnem rešeno, bo nujno zahtevalo takojšnje kmetijske ureditve predela, ki meri cca 2600 ha. Na tem območju je približno 10% površin SLP, vse ostalo je v privatni posesti.

Enotni načrt tega kompleksa predvideva organizirano kmetijsko proizvodnjo ne glede na sektor lastništva. Po tem načrtu bo potrebno, da se bo sleherni lastnik zemlje absolutno podredil zahtevam načrta od priprave zemlje, gnojenja, vrste kulture, načina obdelave pa do spravila pridelka. Poleg tega omenjeni načrt regulira tudi odnose v zvezi z že vloženi in potrebnimi investicijami. Tako bi znašala minimalna letna obremenitev na hektar zemlje 33.628 din.

Poleg gornjih del se je v zadnjih dveh letih začelo z melioracijskimi ureditvami površin v družbenem sektorju.

Po zbranih podatkih je bilo že do sedaj vloženo v barje okrog 8200 kilogramov zlata, kar predstavlja nekaj nad 8 milijard din. Ker so se dela finansirala v različnih valutah, je bil zaradi primerjave prikazan izračun v vrednosti zlata. V tem znesku pa niso upoštevani stroški za obstoječe prometne zveze, ki predstavljajo nadaljnje 4 milijarde din.

Če primerjamo že vložene investicije s sredstvi, ki so za dokončno rešitev še potrebna, vidimo, da gre dejansko še za dobro tretjino sredstev, s katerimi bi bil problem barja dokončno rešen. Dosedanja polovična rešitev omogoča, da bi barje z vloženi investicijami lahko pome-nilo v kratkem v kmetijski proizvodnji znatno več, kar so dokazali predvsem poskusi zadnjih let.

III.

Formiranje družbenih posestev na barju je omogočilo, da se je na njem začela organizirana kmetijska proizvodnja. Kljub začetnim težavam so bili doseženi pomembni proizvodni rezultati. Tako je bilo doseženo v proizvodnji silaže v kombinaciji soja — koruza maksimalno 700 mtc na ha, v proizvodnji sena do 100 mtc, pri sladkorni pesi kot poizkusu 350 mtc, pri kravah v hlevskem povprečju 3200 litrov mleka na leto itd.

Iz teh podatkov je razvidno, da je tudi na barju mogoče doseči take

donose kot v izrazito kmetijskih območjih, tako v proizvodnji krmskih kakor tudi drugih rastlin. Če te proizvodne rezultate primerjamo z rezultati v privatnem sektorju, vidimo, da so na družbenih posestvih kljub začetnim težavam 5-krat večji, kot v privatnem sektorju. Družbena posetva na barju danes združujejo že preko 1200 ha arondiranih površin v 13 kompleksih. V postopku je še nadaljnjih 1300 ha, tako da bo posestvo Barje do konca letošnjega leta združevalo približno 2500 ha kmetijskih zemljišč na barjanski ravnici, katere bo po končanih hidromelioracijah sposobna v celoti sprejeti izsledke modernega načina kmetijske obdelave.

Posestvo Barje, v čigar sklopu so bivša posestva Jesenkovo, Bokalce, Brest in Verd, je imelo v začetku lanskega leta skupaj 541 glav goveje živine. Število živine se je tekom leta povečalo za 721 kom. tako, da je imelo posestvo koncem leta skupaj 1460 glav goveje živine. Prav tako je posestvo občutno povečalo število prašičev, in sicer od 210 1. januarja 1959 na 459 31. decembra 1959. Poleg tega je posestvo dalo ljubljanskemu trgu tekom lanskega leta cca 118 ton različne klavne živine. Posestvo dnevno namolze preko 5300 litrov mleka, katerega daje ljubljanskim mlekararnam ali pa direktno oskrbuje bolnišnice.

Da bi se družbenemu posestvu v danih pogojih omogočil pospešeni razvoj, je Okrajni ljudski odbor v pretečenem letu v družbenem planu zagotovil najnujnejša finančna sredstva za hidromelioracijska dela v višini 32 milijonov dinarjev. Te melioracije, katere je izvajala Barjanska vodna skupnost so pripomogle, da je posestvo na arondiranem področju začelo z organizirano kmetijsko proizvodnjo, ki je dala gori omenjene rezultate. Da so bili doseženi taki rezultati predvsem v poljedelski proizvodnji, je pripisati predvsem dejstvu, da se nam je po tolikih letih vendar posrečilo dobiti za obdelavo barjanskih površin take stroje, ki so tudi na mehki barjanski črnici uporabni. Gre za navaden traktor Ferguson, na katerega se lahko montirajo gosenice, ki omogočajo gibanje traktorja na popolnoma močvirjenih barjanskih tleh. Ta rešitev dejansko omogoča dostop mehanizaciji na barjanska tla, kar je bil do sedaj osnovni problem in ovira uvažanju mehanizacije v najširšem smislu na barje.

Da bi se omogočil čim hitrejši razvoj, se je Kmetijsko posestvo Barje udeležilo natečaja za gradnjo dvanajstih 200 glavskih hlevov z izmolziščem, za nabavo 1800 glav živine, za nabavo strojev in traktorjev s priključki, za agromelioracije (1000 hektarov) za 8000 m² toplih gred itd., v skupnem znesku 883 milijonov 437.000 din. Od tega zneska je bil do sedaj odobren kredit od Jugoslovanske kmetijske banke v skupni vsoti 197.143.000. Pripominjamo, da so trenutno v gradnji štirje 200 glavski hlevi, in sicer na Gmajnicah, Vnanjih goricah, Ključih in Bistri ter bodo ti hlevi spomladi lahko sprejeli 800 glav živine. Hlevi so sicer na pol odprti, vendar do dosedanjih izkušnjah ne samo pri nas, temveč tudi v svetu najprimernejši, ker so 5-krat cenejši, poleg tega pa sam tehnološki postopek zahteva 5-krat manj delovno silo, kar je bistvene važnosti, zaradi velikih stanovanjskih problemov na posestvu. Gre za to, da investiramo predvsem v nove čim cenejše kapacitete, ki bodo krepile gospodarsko moč posestva, v družbeni standard pa vlagamo toliko, kolikor zahteva sam

tehnološki postopek. Zaradi tega se v neposredni bližini vsakega 200 glavskega hleva gradi le en stanovaljski dvojček, ki bi pri taki tehnologiji zadoščal za pokritje najnujnejših potreb po delovni sili.

Pri vseh teh naporih je pa vendar osnovni problem barja ostal še nerešen. Pri velikem deževju barje še vedno »plava«, kar se je pokazalo predvsem v pretečenem letu zaradi velikih padavin. Tako smo imeli v dveh mesecih v pozni jeseni take poplave, od katerih se po podatkih tri pojavljajo vsakih 11 let, ena pa celo komaj vsakih 15 let. Ljubljana je prestopila svoje bregove in po odvodniških potisnila vodo nazaj, ki se je razlila po dobrem delu barja. Posevki, 45 ha oljne repice in rži, katere je posestvo posejalo v Ključih so bili dejansko 14 dni v vodi. Zaradi takih pojavov so posevki močno prizadeti. Poleg tega je pa prevelika moča skozi celo leto močno vplivala na hektarske donose, kateri bi bili ob ugodnejših vremenskih pogojih gotovo znatno višji.

IV.

Zaradi vsega navedenega je nujno potrebna hidrotehnična in gospodarska ureditev ljubljanskega barja. Po nalogu Izvršnega sveta LRS se je zato v preteklem letu začel izdelovati investicijski program. Investicijski program za celotno območje barja je izdelala strokovna komisija pri Upravi za vodno gospodarstvo LRS, ki je bila imenovana z odločbo Izvršnega sveta.

Pri izdelavi investicijskega programa so sodelovali poleg UVG LRS Hidrometeorološki zavod LRS, Projekt nizke zgradbe, Vodna skupnost za melioracijo Ljubljanskega barja in Zavod za gospodarsko ureditev Ljubljanskega barja.

Po temeljiti proučitvi vseh dejstev kot so posedanje barja, minimalni padec Ljubljanske od Špice do Vrhnike, stalne poplave, ki jih povzročajo Ljubljana in njeni hudourniški pritoki itd., je komisija proučila več variant in se končno odločila za varianto z nasipi ob Ljubljani kakor tudi ob glavnih hudourniških pritokih, ki omogočajo obvladovanje vodnega režima na barju in ga rešujejo do izliva v Savo.

Glavne značilnosti navedene variante, ki je obdelana v investicijskem programu, so:

1. Grubarjev prekop naj se poglubi za 0,75 m, s čimer se bo povečala pretočna kapaciteta korita skozi Ljubljano.

2. Ob Ljubljani in njenih večjih pritokih — Lubiji, Bistri, Borovniščici, Lovrenškovem kanalu, Iški, Farjevcu, delno Iščici in Škofljici naj se zgradijo nasipi, ki bodo omogočali znatno večjo akumulacijo vode ob času neurij in dolgotrajnejših padavin.

3. Ob nastpih naj se zgradijo večji odvodni jarki, ki bodo sprejemali vso padavinsko vodo na Barju.

4. Iz navedenih jarkov bodo ob času deževja 4 črpalne postaje, ki bodo zgrajene ob Ljubljani, prečrpavale vodo v strugo Ljubljane, dočim bodo ob času suše služile za namakanje.

5. Manjši pritoki bodo zajeti v obrobni jarki in bodo speljali ali v večje pritoke ali pa v jarke ob nastpih Ljubljane.

Izdelani projekt rešuje glavne hidromelioracijske probleme na barju z naslednjimi ukrepi:

1. Regulacija hudournikov: Z obrobnege gričevja odteka na barje hudourniški pritoki, ki s svojo prodornostjo onesposabljajo že obstoječo mrežo hidroizolacij. Projekt obravnava 50 hudournikov — prito-

kov na barje — s skupnim padavinskim področjem 27.565 ha, od tega 2020 ha ravninskega področja. Z izgradnjo hidromelioracijskega sistema se obravnavajo le najnujnejši kot so: Iška, Borovniščica, Podlipščica, Drobentinka in hudourniki z Golovca v skupni površini vodobirnih področjih cca 12.5000 ha.

2. Obramba od poplav in regulacije: Današnje proučevanje je pokazalo, da zaradi depresij na nekaterih področjih barja vsi do sedaj izvedeni ukrepi še ne zadostujejo za obrambo od poplav, saj visoke vode še vedno poplavlajo cca 6000 ha površin, četudi je kapaciteta obeh odvodnikov skozi Ljubljano zadostna. Za obrambo od poplav je treba zgraditi tak odvodni sistem, da bo možno odvajati visoke vode tudi v perspektivi s predpostavko, da se bo barje še posedalo in s pogojem, da bo možna tudi izdelava učinkovite osuševalne mreže. Glavni odvodnik Ljubljanskega barja je Ljubljana s številnimi pritoki z obrobnege gričevja. Ker zaradi minimalnega padca ni mogoče odvesti poplavnih vod gravitacijsko, je projektiran hidrosistem v nasipih, s tem, da se notranje vode prečrpavajo. Dočim je Ljubljana skozi mesto dovršena, jo bo treba urediti še od Špice do Vrhnike v dolžini 21,8 km ter od Most do Zaloga v dolžini 12,4 km.

3. Obramba od hribskih vod: Vse obstoječe študije vprašanje odvajanja hribskih vod niso upoštevale. Ker hribske vode poplavlajo cca 1600 ha melioracijske površine, zamočvirajo pa nadaljnjih 3000 ha površin, je potrebno zgraditi objekte za obrambo od hribskih vod na vsem obrobju barja in jih odvesti po reguliranih odvodnikih, ali pa neposredno v glavni odvodnik Ljubljane. Ta sistem je za Ljubljansko barje s skledasto obliko, ravnim dnem in s strmimi obrobniimi gričevji še posebno prikladen in ustrezen.

4. Osuševanje: Obstoječa osuševalna mreža nikakor ne zadostuje niti na tistih površinah, ki niso poplavljenе. Barjansko zemljo je treba poleg osuševanja zračiti in ogrevati, predvsem pred nastopom vegetacije, kar zahteva predhodno znižanje podtalne vode. Način osuševanja diktirata dva glavna tipa tal, t. j. mineralni in organski.

Po projektu bo potrebno obstoječi odvodni sistem ustrezno zgostiti, tako, da bo skupno z novimi odvodniki tvoril osnovno odvajalno mrežo. Za detajlno mrežo predvideva projekt metodo cevne drenaže v kombinaciji s krtično drenažo ter z odprtjo površinsko mrežo jarkov.

5. Namakanje: Struktura barjanske zemlje zahteva v dobi vegetacije nasičenost z vlagjo. Po projektu bo možno namakanje ali z infiltracijo, s tem, da se voda v odvodnikih dvigne na ustrezno višino ali pa s škropilnimi agregati. Voda za namakanje se bo dovajala po robnih jarkih v osnovno odvodno mrežo za osuševanje in se bo dvigala z ustreznimi zatvornicami na potrebno višino za namakanje.

Poleg opisanega načina hidrotehnične ureditve barja je v izdelavi tudi primerjalna varianta, ki predvideva gravitacijski način odvajanja s poglobitvijo in znatno razširitvijo profila Ljubljane in njenih pritokov.

Vzporedno z izdelavo obravnavega investicijskega programa z idejnim projektom je izdelal posebno varianto kot idejni projekt (samoiniciativno) tudi ing. Uhlir, ki rešuje popolno osušitev barja z novim tretjim kanalom, ki bi bil speljan pod Golovcem. Projekt je sicer za-

nimiv, vendar so stroški za 100 % večji od usvojene variante.

Kmetijska ureditev:

S hidrotehnično ureditvijo bodo podani vsi pogoji za gospodarsko in predvsem za kmetijsko ureditev ljubljanskega barja. Po natančnejši analizi sedanega stanja kmetijstva na barju je bilo ugotovljeno, da gravitira na melioracijsko področje 82 naselij s 17.563 prebivalci, od katerih je v kmetijstvu zaposlenih 24%, 76% pa izven kmetijstva, in sicer v pretežno v industriji.

Po izvršeni inventarizaciji zemljišč SLP je bilo ugotovljeno, da na družbeni sektor odpade trenutno komaj 16 % kmetijske površine ljubljanskega barja.

Vrsta tal	površina ha	% skupne površine
a) Mineralna barska tla		
1. Zaglejena tla		
2. Rjava naplavina s peščenim podtaljem	6.563 ha	40,2 %
3. Plitva rjava karbonatna tla s prodnatim podtaljem	1.432 ha	8,8 %
4. Plitva karbonatna tla	380 ha	2,4 %
	39 ha	0,2 %
Skupaj . . .	8.914 ha	54,7 %
b) Organska barska tla		
1. Plitva organska tla	1.694 ha	10,4 %
2. Srednje globoka organska tla	2.470 ha	15,3 %
3. Globoka organska tla	3.249 ha	19,6 %
Skupaj . . .	7.413 ha	45,3 %
Rekapitulacija		
1. Mineralna tla	8.914 ha	54,7 %
2. Organska barska tla	7.413 ha	45,3 %
Skupaj . . .	16.327 ha	100,0 %

Na osnovi analize klimatskih pogojev in izvršenih proizvodnih poskusov ter njihovih rezultatov na področju barja je bilo ugotovljeno, da je gornji sestav tal na melioracijskem področju po izvršenih hidrotehničnih agromelioracijah primeren za intenzivno rastlinsko ter živalsko proizvodnjo.

Glede na to, da bo postopno vlaganje investicij omogočilo tudi postopni razvoj kmetijske proizvodnje, je perspektivni razvoj kmetijstva na barju razdeljen na III. faze, in sicer:

- I. faza od 1959 — 1964
- II. faza od 1964 — 1970
- III. faza od 1970 — dalje.

Značilnost I. faze: Družbeni sektor na arondirani površini 2533 ha organizira proizvodnjo in poveča stalo živine od sedanjih 1460 glav na 4000 GVŽ, kar znaša na 1 ha 1,60 GVŽ. Glavno proizvodno usmeritev predstavlja proizvodnja mleka.

Zasebni sektor sodeluje pri preskrbi mesta Ljubljane z mlekem in vrtninami, kolikor ne zadoščajo proizvodne kapacitete družbenega sektorja. Povečanje števila živine se bo izvedlo le na podlagi lastne reprodukcije na osnovi kooperacije v rastlinski proizvodnji.

Družbeni rektor bo z odkupom in dolgoletnim zakupom ter revizijo

Od komunikacij se nahaja na barju skupno 49 km železnic, 31 km avtoceste, 9 km ceste II. reda, 73 km ceste III. reda, ca. 30 km cest IV. reda ter mnogo poti in kolovozov tako, da je komunikacijska mreža razmeroma dobro urejena.

Zamočvirjenost zemljišč povzroča zelo gosto meglo v Ljubljani, kar predstavlja negativen pojav tudi v zdravstvenem pogledu.

Ljubljansko barje obravnavamo kot gospodarsko enoto, ki mora dati čim več, ne glede na sektor lastništva.

Iz pedološke karte in raziskav je razvidno, da zavzemajo posamezni pedološki tipi melioracijskega področja naslednje površine:

Vrsta tal	površina ha	% skupne površine
a) Mineralna barska tla		
1. Zaglejena tla		
2. Rjava naplavina s peščenim podtaljem	6.563 ha	40,2 %
3. Plitva rjava karbonatna tla s prodnatim podtaljem	1.432 ha	8,8 %
4. Plitva karbonatna tla	380 ha	2,4 %
	39 ha	0,2 %
Skupaj . . .	8.914 ha	54,7 %
b) Organska barska tla		
1. Plitva organska tla	1.694 ha	10,4 %
2. Srednje globoka organska tla	2.470 ha	15,3 %
3. Globoka organska tla	3.249 ha	19,6 %
Skupaj . . .	7.413 ha	45,3 %
Rekapitulacija		
1. Mineralna tla	8.914 ha	54,7 %
2. Organska barska tla	7.413 ha	45,3 %
Skupaj . . .	16.327 ha	100,0 %

zemljiškega maksimuma povečal svoje površine od 2533 ha na 7309 ha.

II. faza razvoja kmetijske proizvodnje nam služi za ekonomske osnove rentabilnega računa za celotne investicije in za odplačilo obveznosti najetih posojil.

Po izvršenih hidromelioracijah bodo vse površine na barju usposobljene za intenzivno pridelovanje kmetijskih rastlin s poudarkom na krmnih rastlin ne glede na sektor lastništva.

V tej fazi je predvidena organizacija večjih živinorejskih farm, in sicer:

- 1. za proizvodnjo mleka,
- 2. za proizvodnjo mesa.

Barje bo krilo skupaj s Severnim agrokombinatom vse potrebe po mleku za preskrbo mesta Ljubljane. Poleg tega bodo družbeni in zadržna posestva proizvajala goveje meso in pa meso pršutarjev, katerega proizvodnja bo krila velik del kapacitet ljubljanske klavnice in hladilnice. Za preskrbo navedenega staleža živine je predvidena v tej fazi tudi izgradnja tovarne močnih krmil. Tako bi se po programu na koncu II. faze povečalo število glav goveje živine do maksimalne možnosti in bi bilo proti sedanjemu stanju v takem razmerju, kakor nam kaže naslednja tabela:

Kategorija živali	Sedanje stanje		Bodoče stanje	
	Družbeni sektor	Privatni sektor	Skupaj	Organizirana proizvodnja
Krave	400	4857	5257	25.500
Telike do 1. l.	190	2040	2230	2.500
Telice nad 1. l.	210	1666	1876	2.500
Plem. svinje	30	912	942	3.500
Pršutarji	470	1302	1772	42.000
Baby-Beef	—	—	—	15.000

Iz prednje tabele je razvidno sedanje stanje živine in stalež živine pri urejenem vodnem režimu na barju.

Ker je za nadaljnji uspešni razvoj kmetijstva na barju izredne važnosti povečanje živine na hektar obdelovalne površine in ker nam ista omogoča hitrejše kultiviranje kmetijskih zemljišč in lažji prehod na proizvodnjo zahtevnejših kultur, nam kaže

razmerje med sedanjim in bodočim stanjem živine na hektar obdelovalne zemlje.

Obremenitve GVŽ / 1 ha obdelovalne zemlje

sedanje stanje	0,6 GVŽ / 1 ha
bodoče stanje	3,0 GVŽ / 1 ha
% povečanje	sedaj 100 % bodoče 500 %

Iz gornje primerjave je razvidno, da se bo obremenitev 1 ha obdelovalne površine povečala 5-kratno.

V tej fazi se predvideva organizirana proizvodnja na celotnem področju barja ne glede na sektor lastništva s tem, da se bo proizvodnja v celoti razvijala tako, kakor je predvideno po investicijskem programu.

Zaradi tega bodo nastali veliki tržni viški, kateri bodo v nekaterih

vrstah proizvodov presegli potrebe mesta Ljubljane in bo zaradi tega potrebno misliti na predelovalno industrijo. Zaradi dosedanjega naravnega gospodarstva in nizke proizvodnje tržnih viškov praktično ni bilo tržnih viškov ali pa so bile količine nepomembne.

Iz naslednje tabele je razvidna primerjava glavnih vrst tržnih viškov, sedaj in v bodoče.

Vrsta proizvoda	sedanje stanje	bodoče stanje
a) rastlinska proizvodnja		
1. krompir	2.900 ton	36.900 ton
2. vrtnine	1.377 ton	19.500 ton
3. pšenica	49 ton	14.585 ton
4. oves	46 ton	—
5. sončnice	—	1.190 ton
b) živalska proizvodnja		
1. mleko	4.614.470 litrov	72.662.700 litrov
2. meso	845 ton	10.620 ton
3. maslo	—	568 ton

Področje ljudskega barja je določeno po rajeonizaciji za mlečni proizvodni rajon. Zato predstavljajo živalski proizvodi glavne tržne viške t. j. mleko, meso in maslo, dočim služijo proizvodi rastlinske proizvodnje v pretežni meri za živalsko krmo.

Da se zagotovijo gornji tržni viški, je predvidena struktura posevkov, kakor je razvidno iz naslednje tabele, kakor tudi hektarski donos in skupne količine posameznih vrst pridelkov.

Kultura	ha površina	ha donosi	Skupna količina pridelka ton
pšenica — zrnje	2.712,5 ha	7,0	18.987,5
oves — zrnje	1.420 ha	3,5	4.970
rž — zrnje	820 ha	3,5	2.870
koruza za zrnje	500 ha	8,0	4.000
krompir	2.420 ha	40,0	96.800
sončnice	500 ha	2,5	1.250
oljna repica	820 ha	40,0	32.800
silazna koruza	3.632,5 ha	160,0	581.200
pitnik	1.712,5 ha	50,0	85.625
črna detelja	500 ton	17,0	8.500
zasejani travnik	1.895 ha	14,0	26.530
navadni travnik	1.600 ha	12,0	19.200
pšenica — slama	2.712,5 ha	4,0	10.850
oves — slama	1.420 ha	5,0	7.100
rž — slama	820 ha	5,5	4.510
koruza — slama	500 ha	12,0	6.000

Iz gornje tabele je razvidno, da prevladujejo površine pod silazno koruzo in ostalimi krmskimi rastlinami, da se na ta način omogoči povečanje števila goveje živine za 5-kratno nasproti sedanjemu stanju.

Do leta 1970 bomo v tej fazi dosegli maksimalno in rentabilno kmetijsko proizvodnjo, ki bo dosegla čim večji bruto dohodek na ha, kakor je razvidno iz naslednje tabele:

bruto dohodek v 000 din			
Stanje	skupaj	na 1 ha	% povečanje
1. Sedanje	1.168.542	78	100
2. V perspektivi	6.449.685	395	551
Absolutno povečanje	5.281.143	317	—

Navedeno povečanje utemeljuje pravilnost investicije za melioracijo Ljubljanskega barja, saj se kmetijska proizvodnja v bruto obsegu zviša 5,51-krat.

Pri izbiri rastlin in pri določitvi ha pridelkov smo upoštevali dosedanje izkušnje kmetovalcev in rezultate večletnih manjših in proizvodnih poskusov, ki jih je vodila od leta 1954 naprej strokovna služba OZZ Ljubljana. V naslednjem navajamo samo tiste, na osnovi katerih so bili kasneje organizirani večji proizvodni poskusi, katerih rezultati so služili pri projektiranju bodoče proizvodnje na barju, in sicer: gnojilni poskusi na travnikih na različnih tipih barskih tal, apnenje travniških površin na zaglejenih barskih tleh, sortni in gnojilni poskusi s pšenico, sortni — ekološki poskusi z jarami žiti, sortni poskusi s krompirjem, gnojilni poskusi na krompirju, gnojilni in sortni poskusi s sladkornim peso, poskusi z mikroelementi, poskusi z meto in baldrijanom in ekološki poskusi s hibridnimi sortami koruze.

Z navedenimi poskusi je bilo ugotovljeno, da je na barju možno pridelati do 110 q/ha sena, 30—37 q/ha domačih sort pšenice, 300—400 q/ha krompirja, do 400 q/ha sladkorne pe-

se s 16—19 % sladkorja. Dalje je bilo ugotovljeno, da na barju zelo dobro uspevajo tudi nekatere medicinske rastline, ki dajejo visoke pridelke in visok bruto dohodek.

Način izkoriščanja kmetijskih površin na barju, ki ga predvideva projekt, je zadostno utemeljen in edino perspektiven. Tako se bodo njivske površine povečale na račun travniških površin od sedanjih 3908 ha na 11.805 ha, na katerih bo organizirana intenzivna poljedelska proizvodnja.

Ta sprememba do sedaj ni bila mogoča zaradi 1. zamočvirjenosti in poplavnosti področja, 2. pomanjkanja izkušenj pri načinih usvajanja barskih tal, 3. nerešenega vprašanja načinov izkoriščanja barskih tal in 4. neprimerne mehanizacije za obdelavo.

Ad 1. Z zagotovitvijo sredstev bo možno nabaviti primerno mehanizacijo za izvedbo predvidenih regulacijskih in melioracijskih del, s čimer bo odpravljen problem zamočvirjenosti in poplavnosti. V poštev pridejo lažji stroji s širokimi gosenicami z nizko obremenitvijo tal na cm², kakor tudi manjši plovni bagri, ki bodo omogočili delo v koritu struge.

Ad 2. Zavod od leta 1957 naprej

proučuje načine usvajanja na mineralnih in organskih zemljiških barja. Pridobljene izkušnje nam bodo služile pri nadaljnjih ukrepih osvajanja.

Ad 3. Projektiran način proizvodnje je izdelan na osnovi rezultatov večjih proizvodnih poskusov in zagotavlja kvalitetno osnovno krmo tudi na površinah, ki so pokrite s presličnimi travniki.

Ad 4. Zavod za gospodarsko ure-

ditev barja je v povezavi s KIS v l. 1959 preizkusil na vseh tipih barskih tal traktor Ferguson 35 KM in 65 KM, opremljen z gosenicami iz Švedske, ki je odlično prestopal prekušnjo. S tem je tudi problem mehanizacije obdelave kmetijskih rastlin zelo povoljno rešen.

Naslednja tabela nam kaže razmerje med sedanjimi hektarskimi donosi in bodočimi za nekatere glavne kulture.

Kultura		Sedanje stanje		Bodoče stanje	
		družbeni sektor mq/ha	privatni sektor mq/ha	družbeni sektor mq/ha	privatni sektor v organizirani proizvodnji mq/ha
Pšenica	zrnje	28	12	70	70
»	slama	—	30	40	40
Ječnem	zrnje	25	13	—	—
»	slama	—	26	—	—
Rž	zrnje	17	9	35	—
»	slama	—	25	55	—
Oves	zrnje	20	10	35	35
»	slama	—	18	50	50
Koruza	zrnje	40	16	—	80
»	slama	—	30	—	120
Krompir		280	130	400	400
Kapusnice		—	180	—	—
Silazna koruza		400	200	1600	1600
Krmna pesa		550	200	—	—
Črna detelja		56	40	—	140
Trav. mešanica		80	45	140	120
Oljna repica		—	—	400	—

V skrbi, da bi se na barju ustvarili čim solidnejši pogoji za hitrejši razvoj, bi bilo potrebno barje obravnavati kot gospodarsko celoto brez ozira, ali gre v tem primeru za kmetijsko ali gozdarsko panogo. Samo barje ima sicer 16.000 ha kmetijskih površin, vendar je v tej številki od 1500—2000 ha takih, ki bodo zaradi prevelike zamočvirjenosti in gospodarske smotnosti primerne za pogozditev. Poleg tega bo barjansko ravnanje potrebno zaščititi pred vetrovi in v ta namen zasadi gozdne pasove, ki bodo rastlinstvo na barju zaščitili pred škodljivim vplivom vetrov. Gričevje na obrobkih barja s svojimi hudourniki povzroča še večjo zamočvirjenost na barju, vendar pa njihovi gozdovi omogočajo hitrejši razvoj. Zaradi slabo nosilnih tal je potrebno celo gospodarska dvorišča utrditi na ta način, da se s podlaganjem fašin prepreči pogrezanje v barje. Poleg tega morajo vsi objekti, zgrajeni na barju, biti čim lažje konstrukcije (leseni), ker je obtežba tal komaj 0,2 do 0,4 kg na cm² in jih je zato potrebno celo pilotirati. Zaradi tega so sami gozdovi na barju brez kakršnekoli gospodarske škode (s prebiralno sečnjo ali čiščenjem gozda) v stanju pokrivati dober del potreb (fašine, ograje itd.). Sama bližina gozda zmanjšuje drage prevozne stroške, kateri predstavljajo pri manj vrednem lesu več kakor je vrednost blaga.

S tako kombinacijo bi se ena panoga dopolnjevala z drugo in bi se uspešno lahko obojestransko razvijal splošni gospodarski razvoj na barju. Taka kombinacija bi imela tudi pomen v tem, da bi se lahko smotrnejše zaposlila delovna sila, kakor tudi prevozna sredstva. Zaradi razmeroma velikih padavin in zamočvirjenosti so neredki primeri, da delavci po pet in še več dni ne morejo delati na kmetijskih površinah in bi tudi z delom v takem času zemlji več škodovali kakor koristili. Toda delavci in traktoristi so v delovnem razmerju in jih je potrebno plačati, prav tako amortizacijo in anuitete. Zaradi tega so traktorske ure izredno drage in njihove postavke močno bremenijo proizvodne stroške. Kolikor bi se ta vprašanja reševala iz enega zornega kota, bi se lahko našlo celo vrsto gospodarskih kombi-

nacij, od katerih bi imela skupnost samo korist. Mislim, da smo dolžni, da iščemo take oblike, ki bodo pripomogle k hitrejšemu splošnemu gospodarskemu razvoju. Sama praksa pri KGP Kočevje nam gornjo trditev v celoti potrjuje. Gre za vsestranski in hitrejši gospodarski razvoj. Nenormalno je, da kmetijsko posestvo kupuje les, katerega je v neposredni bližini (kolje) na pretek, pri Gozdnem gospodarstvu Ljubljana, ki ga dobavi iz Litije, posestvo pa plača za to 2000 din prevoznih stroškov za 1 m³. Pri tem seveda ne upoštevajo tega, da je cena 100 % višja, kakor je cena istemu lesu pri KGP Kočevje. Poleg tega se v takem primeru laže in bolje gospodari, ker posestvo vidi neposredno svoje potrebe po lesu, ki bi v nasprotnem primeru bil lahko samo za kurivo.

Zaradi vsega navedenega bi bilo potrebno čimprej rešiti vprašanje združitve gozdnega obrata Bistra s kmetijskim posestvom Barje, ker bi se s tako rešitvijo pospešil splošni gospodarski razvoj na barju.

Razvoj kmetijske proizvodnje v III. fazi

Nadaljnje povečanje osnovne kmetijske proizvodnje in bruto dohodka je s projektiranim načinom proizvodnje v II. fazi le težko izvedljivo, ker je upoštevana višina pridelkov in proizvodnost živali blizu optimalnih vrednosti.

Zato bo potrebno v tem razdobju misliti na prilagoditev proizvodnje samim potrebam s tem, da se bo del proizvodnje preusmeril za potrebe predelovalne industrije, kot n. pr.: sladkorne pese, pivovarniškega ječmena in podobno.

Za pogoje ljubljanskega barja, kakor so pokazali poskusi, pride verjetno v prvi vrsti v poštev gojenje sladkorne pese, ki jo bo možno vključiti v kolobar namesto okopavin. Uvedba sladkorne pese ne bo vplivala na znižanje števila živine, ker se bodo odpadni proizvodi (pesni rezanci, melasa) uporabljali za prehrano živine. Zato je predvidena izgradnja sladkorne tovarne, ki bo do-

bila osnovno surovino z barja in okolice. Prav tako bodo tržni viški nakazali potrebo po izgradnji industrijskih objektov za predelavo zelenjave, konzerviranje zelenjave, predelavo mleka itd.

Za zagotovitev močnih krmil bo zaradi visokega staleža živine potrebno zgraditi na Barju tudi tovar-

no močnih krmil s kapaciteto 16.000 tón krmil letne proizvodnje.

Finansiranje investicij

Po investicijskem programu bi znašali celokupni investicijski stroški 6.181.755.000 din ter bi se navedene investicije financirale iz naslednjih virov:

v 000	skupaj	%	Zveza	%	Republika	%	Posojilo
1. Regulacija hudournikov	169.400	50	118.580	—	50.820	—	—
2. Regulacija rek in potokov	965.710	50	475.105	50	475.105	—	—
3. Obramba od poplav	917.050	50	458.525	50	458.525	—	—
4. Obramba pred hribskimi vodami	619.879	100	619.879	—	—	—	2.366.716
5. Odvodna mreža	2.709.716	—	343.000	—	—	—	—
6. Stroški za navodnjavanje	800.000	10	80.000	—	—	90	720.000
Skupaj din	6.181.855	—	2.095.089	—	984.450	—	3.086.716

Zagotovitev sredstev v navedenih proporcijah določa predlog Zakona o izdelavi in finansiranju melioracijskih del v dolinah rek Save, Morave in Neretne, v katerem so upoštevane tudi vsa sredstva za regulacijska in melioracijska dela za osušitev ljubljanskega barja.

V smislu čl. 11 navedenega osnutka je dolžna istočasno tudi republika izdati ustrezne predpise o finansiranju tistih del, ki odpadejo na republiko. Prav tako postavlja navedeni osnutek zagotovitev tistih sredstev, ki jih mora investitor zagotoviti iz splošnega investicijskega sklada za hidrotehnične melioracije, kot pogoj za odobritev sredstev iz zveznega in republiškega proračuna.

Po prvotni zamisli je bil rok izvedbe postavljen na 5 let s tem, da se ustanovi posebna investicijska grupa v okviru Vodne skupnosti in se gradi v lastni režiji ali režiji Uprave za vodno gospodarstvo, oziroma v kolikor se v taki obliki ne bi dalo rešiti, da bi se formirala samostojna organizacija za izvedbo melioracijskih del.

Glede na težave pri najetju, izvedbi in odplačilu kredita bi se po predlogu rok izvršitve podaljšal od 5 na 10 let. S tem bi se zagotovilo redno odplačevanje kredita, ki ne bi bil previsok, poleg tega bi pa tudi stroji dosegli svojo amortizacijsko dobo.

Po investicijskem programu se bodo investicije izvajale skozi 10 let. Tako bi letna obveza federacije znašala v povprečju 208 milijonov din, republike pa samo 98 milijonov. Letna tranša za posojilo bi znašala v povprečju 309 milijonov din.

Investicijski program je bil že v razpravi po posebnih strokovnjakih iz Zveznega sekretariata za kmetijstvo, ki so dali ugodno oceno.

V decembru mesecu je bil investicijski program predložen Republiški komisiji za potrjevanje investicijskih programov in od nje tudi potrjen. Nato je bil predložen v potrditev Izvršnemu svetu Ljudske skupščine LRS. Potrditev je omogočila udeležbo na XIV. natečaju za investicijska posojila iz splošnega investicijskega sklada za hidrotehnične melioracije.

V tej zvezi predlagamo, da Okrajni ljudski odbor prevzame vlogo investitorja, ker zaenkrat še nimamo formirane primernejše organizacije.

Vzporedno z izdelavo investicijskega programa za melioracije Ljubljanskega barja je izdelana tudi idejna študija za hidroelektrarno na Verdu.

Projekt predvideva izgradnjo akumulacijskega bazena na Planinskem polju s kapaciteto 168—200 milio-

nov m³ vode, ki se bo po cevovodu spuščala na strojnico na Vrhniki ali Verdu. Instalirana vodna količina bo 62 m³/sek, srednji letni pretok pa 20,35 m³/sek vode. Na ta način bo v okviru slovenskega elektrosistema zadovoljevala potrebe v času sezonskih konic in obenem zniževala obratne ure naših termocentral.

Hidrocentrala bo dajala 248,5 milijonov kWh (kilovatnih ur) letno proizvedene energije.

V študiju je tudi izgradnja elektrarne v Planini z zmogljivostjo 15,6 MW (megawattov), ki bi letno proizvedla 68 milijonov kilovatnih ur električne energije. Akumulacija vode je predvidena v bazenu Cerkniskega jezera s kapaciteto 43 milijonov m³ vode na površini 1200 ha. Vzporedno se predvideva tudi melioracija ostalega dela Cerkniskega jezera v izmeri 3000 ha, s čimer bi kmetijstvo pridobilo velike površine kmetijskih zemljišč.

Gospodarski pomen izgradnje navedenih hidrocentral je v naslednjem:

1. Predvideni elektrarni na Verdu in Planini bosta proizvajali skupno 94 MW električne energije, kar predstavlja 2-kratno količino energije vseh gorenjskih elektrarn.

2. Elektrarni bosta krili potrebe po električni energiji v času konic, s čimer bomo razbremenili obstoječe termocentrale.

3. Omenjena zajezev bo omogočila ob času velikih padavin zadržati vodo na akumulacijskih jezih in tako preprečila pritisk vode na samo barje ter zmanjšala pretok vode v kritičnih dneh. Ta rešitev bi imela tudi vpliv na samo kapaciteto struge Ljubljanice. Uravnavanje vodnega toka s spuščanjem vode iz akumulacijskih bazenov bi imelo za posledico enakomeren pretok vode skozi barje in s tem diktiranje in uravnavanje vodnega režima na barju.

4. Navedena rešitev bo imela poleg tega ogromen pomen tudi pri uravnavanju vodostaja v srednjem toku Save, s čimer se bo povečala plovnost Save.

V.

Vse te investicije bo morala kriti vsakoletna proizvodnja. To seveda še zdaleč ne bi mogli doseči s tako nizko proizvodnjo na barju, kakor je sedaj, pač pa bo morala biti proizvodnja najmanj 5-krat tolikšna, v nekaterih kulturah pa celo znatno večja. Zanimiva je primerjava, koliko daje posamezni hektar bruto dohodka sedaj in koliko bo dajal po izvršenih melioracijah. Sedaj daje 1 ha bruto dohodka v povprečju 78.000 din = 100 %. V bodoče bo dal

1 ha dohodka v povprečju 395.032 din = 511 %.

Iz rentabilitetnih pokazateljev je razvidno, da predstavlja čisti dohodek po že izvršenih investicijah na ha 90.679 din.

Da bi se zagotovila čimvečja proizvodnja in tako tudi ugodnejši rentabilitetni račun, se predvideva po investicijskem programu, da se bodo vse površine odvodnjavale, v primeru potrebe pa navodnjavale. Navodnjavanje bo mogočilo večjo proizvodnjo, poleg tega pa v vsakem primeru, t. j. tudi v kritičnih sušnih letih (ko je boj za pridelke toliko važnejši), večjo sigurnost. Tak način rešitve daje mnogo večjo gotovost v sami proizvodnji, kar se povoljno odraža tudi v samem rentabilitetnem računu.

VI.

Čeprav je bil investicijski program izdelan v rekordnem času zahvaljujoč večletnemu sistematičnemu študiju in zbiranju podatkov, bo vendar potrebno še ogromno dela, da bo izdelan idejni in nato glavni projekt. Za izvršitev teh nalog so najeti najodgovornejši strokovni kadri, ki so se tega dela že sistematično lotili. Tako je že približno tritret geodetskih izmer gotovih, kakor tudi približno toliko pedoloških raziskav, ki dajejo osnovno podlago za izdelavo tako idejnega, kakor tudi glavnega projekta. Predvideva se, da bi morala omenjena dela biti končana najkasneje do meseca avgusta. Prav tako se predvidevajo tekom letošnjega leta večje geomehanske raziskave, ki bodo pokazale nosilnost brežin in stabilnost nasipov. Te raziskave bodo pokazale možnost izvajanja hidrorregulacijskih, melioracijskih in drugih gradbenih del na področju Ljubljane in pritokov. Omenjene raziskave morajo pred samim pričetkom gradbenih del razčistiti celo vrsto vprašanj, tako da bodo navedeni izsledki že upoštevani v idejnem in glavnem projektu. Poleg tega bo zaradi v naprej raziskanih del olajšano operativno izvajanje del.

Načrt gospodarske ureditve ljubljanskega barja bo izdelal Zavod za gospodarsko ureditev ljubljanskega barja, ki ga je ustanovil OLO Ljubljana leta 1957.

Po ustanovitveni odločbi ima Zavod naslednje naloge:

1. Sestaviti gospodarsko ureditveni načrt za vsa zemljišča na območju Barja,

2. skrbeti za izvajanje vseh melioracijskih in agrotehničnih ukrepov na Barju,

3. dajati predloge za pravno ureditev zemljišč SLP,

4. povezovati kmetijske proizvajalne organizacije na območju Barja,

5. teoretično, znanstveno in uporabno znanstveno raziskovati zemljišča na Barju.

Kot splošne naloge, ki jih je Zavod do sedaj izvršil, so:

a) urejevanje vseh zadev v zvezi z arondacijo in komasacijo ter povečevanje površin družbenega sektorja, od ugotavljanja stanja do geodetskih izmer in pravne ureditve zemljišč;

b) izdelava idejnih načrtov za organiziranje družbenih posestev itd.

Posebno odgovorne naloge ima agronomski odsek Zavoda. Le ta mora v najkrajšem času izdelati kmetijski del ureditvenega načrta za ureditev kmetijske proizvodnje na celotnem področju Ljubljanskega barja, ne glede na sektor lastništva. V zvezi z navedenimi nalogami je odsek že izdelal programe za izgradnjo gospodarskih objektov in družbenega standarda za socialistični sektor zemljiškega lastništva, na ka-

terih je organiziral in uvedel sodobne metode kmetijskega gospodarjenja. Prav tako je izdelal kmetijske osnove za investicijski program melioracije barja.

Delo odseka delimo:

1. Na dela, ki služijo ureditvi socialističnega sektorja:

a) izdelava investicijskih programov za potrebe socialističnega sektorja in proizvodnih skupnosti v zvezi z razpisanimi natečaji za investicijo v kmetijstvu.

2. Na dela, ki služijo ureditvi celotnega področja barja. Sem spadajo:

a) pedološke analize, na osnovi katerih bo izdelana pedološka karta, ki bo služila za osnovo kmetijskega projektiranja in proizvodnje,

b) izdelava načrta kmetijske ureditve področja Iškega bazena in področja spodnjega Cornovca,

c) vodstvo poskusništva in kmetijsko raziskovalnega dela,

d) uvajanje sodobnih metod izkoriščanja zemljišč, agrotehničnih ukrepov, menahizacije itd.,

e) sodelovanje in vodstvo akcij posameznih institucij in organizacij, ki sodelujejo pri reševanju posameznih nalog ureditve barja (KIS, FAGV, ITM Beograd itd.),

f) uvajanje novih kmetijskih rastlin in pasem,

g) priprave za pogozdovanje in ureditev zaščitnih pasov s hitro rastočimi drevesnimi vrstami, kot so: topol, jelša, vrba itd.

Glede na to, da je področje Išča in Cornovca v hidrotehničnem pogledu najdalj rešeno, se na teh področjih že postavljajo konkretne naloge, kako pripraviti proizvodne ploskve in kako s sesalnimi jarki, cevnicami ali krtičnimi drenažami zemljišča primerno osušiti, istočasno pa omogočiti v primeru potrebe namakanje istih. Poleg tega bo potrebno rešiti vprašanje organizacije proizvodnje, kjer prevladuje privatni kmetovalec. Potrebno bo zagotoviti odplačilo najnižjega vodnega prispevka v višini 33.628 din na ha letno, katerega bo lahko dala samo organizirana kmetijska proizvodnja.

VII.

Novi zakon o izkoriščanju kmetijskih zemljišč, ki ga je sprejela Zvezna ljudska skupščina 15. oktobra lanskega leta, nam daje pravno podlago, da na barju, kjer bo družba vložila ogromna sredstva z namenom znatnega povečanja proizvodnje, uporabimo vse tiste ukrepe, ki nam omogočajo izvedbo naših načrtov.

Kakor je bilo že uvodoma poudarjeno, je na barju v privatni posesti preko 84 % vse zemlje, tako da družbeni sektor danes razpolaga s pičlimi 16 % obdelovanih zemljišč. Poleg tega je potrebno upoštevati, da je družbeni sektor tako pri izvajanju zakona o agrarni reformi, kakor tudi zakona o zemljiškem maksimumu v glavnem dobil slabjšo zemljo, katere se je kmet-privatnik pri izvajanju gornjih predpisov rešil. Kljub taki situaciji je vendar potrebno pribiti, da so bili v proizvodnem pogledu v družbenem sektorju zabeleženi pomembni rezultati. V 84 % privatnih zemljišč je preko 13 % takih, ki imajo svoja gospodarstva izven barja, v glavnem na severnem delu Ljubljane, v Savljah, Ježic, Tomačevem, Smartnem, Polju itd. Ti kmetovalci so v pravem pomenu besede »čisti eksploatatorji«, ker zaradi oddaljenosti ne gnojijo zemljišča in jih njihova zemlja vidi samo takrat, ko pospravljajo pridelke, ki pa so zaradi zanemarjenega obdelovanja minimalni. Vprašanje je, ali bodo taka gospodarstva sposobna

prevzeti naloge, postavljene z investicijskim programom? Sama intenzivnost obdelave bo nujno zahtevala večje vlaganje v zemljo, predvsem več gnoja. Povečana proizvodnja krme bo omogočala povečanje števila živine na ha, več živine bo dalo več gnoja in tako tudi večje pridelke. Ali bodo temu krogotoku lahko sledila privatna posestva, ki imajo svoja gospodarska središča oddaljena od proizvodnih površin tudi do 20 km? To je vprašanje, na katerega bodo morali dati odgovor sami prizadeti kmetovalci v bližnji prihodnosti.

Poleg gornjega problema imamo opravka tudi s primeri, ko zaradi kakršnihkoli vzrokov kmetovalec že danes ne zmore postavljenih nalog, bodisi da je zaradi starosti za težja dela nesposoben, ali da so se člani njegove družine zaposlili v industriji in drugih poklicih. V takih primerih kmet nudi svojo zemljo v zakup ali prodajo kmetijskim gospodarskim organizacijam na barju. Takih primerov imamo čedalje več in je to problem, katerega bo potrebno rešiti. Po predpisih je mogoče dobiti investicijsko posojilo za nakup zemljišč od privatnikov maksimalno do 50.000 din za ha s tem, da se do 50 % zagotovi lastna udeležba. Ker bo takih primerov vedno več, bi bilo potrebno v okrajnem proračunu zagotoviti določen znesek za te namene.

Prav tako bo potrebno z rednim odplačevanjem vodnega prispevka, s katerim so obremenjeni vsi hektari brez ozira ali jih koristi privatnik ali posestvo, zagotoviti odplačevanje anuitet, ki znašajo minimalno 33.628 din. Konkretno višino in način odplačevanja pa bo reguliral osnovni načrt in tozadevni odlok OLO.

Omenjeni znesek bo služil za pokrivanje letnih anuitet in vzdrževanje vodnih naprav tako za odvodnjavanje kakor tudi navodnjavanje.

Dalje bo potrebno dokončno rešiti vprašanje revizije Zemljiškega sklada. To vprašanje ni samo gospodarske narave, temveč je postalo političen problem, predvsem zato, ker so tisti prizadeti kmetje, ki se kot zavedni državljani na odločbe o odvzemu zemlje po omenjenem zakonu niso pritožili, ostali na z zakonom določenem zemljiškem maksimumu. Tisti pa, ki so zaradi zanemarjenosti, negnojenja in slabe obdelave upropastili kmetijske obdelovalne površine in zato uspeli v svoji pritožbi, smatram, da so to uspeli predvsem zaradi njihovega slabega gospodarjenja in da bi bilo kvečjemu potrebno proti njim uvesti postopek zaradi izigravanja zakonitih predpisov. Smatram, da je bil v teh primerih kršen zakon, ki jasno govori, da spadajo pod udar Zakona o zemljiškem maksimumu vse obdelovalne površine. Tako stanje povzroča občutne motnje v kmetijstvu na Barju in zato kliče čimprejnejše rešitve.

Drugi del Zakona o izkoriščanju kmetijskih zemljišč govori o izkoriščanju kmetijskih zemljišč na območju hidromelioracijskega sistema. Ker je ta del zakona za barje izredno važen, je prav, da so z vsebino nekaterih najvažnejših določil seznanjeni člani ljudskega odbora.

Tako 42. člen cit. zakona popolnoma jasno piše: »Kmetijska zemljišča na območju hidromelioracijskega sistema je treba obdelovati po sodobnih agrotehničnih metodah v skladu z naložbami v melioracijska dela«.

Dalje 43. čl.: »Obdelovalci kmetijskih zemljišč na območju hidromelioracijskega sistema morajo obdelovati zemljišča v skladu z osnovnim načrtom za izkoriščanje zemljišč na

območju hidromelioracijskega sistema.«

In dalje 44. člen: »Osnovni načrt za izkoriščanje kmetijskih zemljišč na območju hidromelioracijskega sistema se predloži okrajnemu ljudskemu odboru. O predlogu za potrditve osnovnega načrta sklepa Okrajni ljudski odbor na sejah obeh zborov.

Natančnejše predpise o izdelavi osnovnih načrtov za izkoriščanje zemljišč na območju hidromelioracijskega sistema in o postopku, kako se sprejemajo, izda Ljudska republika.«

Ker je bil za barje zaenkrat izdelan samo investicijski program, v pripravah pa je izdelava idejnega načrta, ki bo lahko služil kot osnovni načrt, se bo tozadevni predlog stavljal Ljudskemu odboru v potrditev naknadno.

45. člen Zakona govori o ukrepih in sicer: »Vsa kmetijska zemljišča na območju hidromelioracijskega sistema morajo biti zajeta z osnovnim načrtom za izkoriščanje zemljišč.

Ce obdelovalec kmetijskega zemljišča v privatni lastnini ne izkorišča tega zemljišča po osnovnem načrtu za izkoriščanje kmetijskih zemljišč, je mogoče v skladu z odločbami 2. razdelka II. poglavja tega zakona dati zemljišča v prisilno upravo za 5—10 let.

Zaradi važnosti bi bilo potrebno opozoriti še na vsebino 46. člena, ki pravi:

»Obdelovalci kmetijskega zemljišča plačujejo za izkoriščanje hidromelioracijskega sistema odškodnino.

Obliko in način, kako se določa odškodnina za izkoriščanje hidromelioracijskega sistema ter, kako se ta odškodnina plačuje, predpisuje Zakon oz. Odlok o zgraditvi hidromelioracijskega sistema.«

Iz vsebine samo teh par členov je razvidno, da je z zakonom mogoče regulirati v celoti odnose med organizacijo, ki upravlja z melioracijskim sistemom in da zakon ne pozna nobenih olajšav. Z zakonom se je zagotovila popolna in trajna skrb za povečano kmetijsko proizvodnjo, na državljanih pa je, da se bodo zakoniti predpisi upoštevali in v celoti izvajali.

Družbene obveznosti kmetijstvu, t. j. dohodnina, občinske doklade, kakor tudi vodni prispevek temeljijo na kmetijski proizvodnji in njenih rezultatih. Zato se bodo morali občinski ljudski odbori predvsem založiti za popolno izvajanje zakona in zahtev, postavljenih z osnovnim načrtom in na podlagi tega tudi za redno plačevanje družbenih obveznosti. Davčna politika naj bi bila vsklajena z vsemi ukrepi, ki bodo nujno tudi privatnega proizvajalca vključili v organizirano kmetijsko proizvodnjo. Dejstva, da bodo meliorirane površine v stanju dati tudi preko petkratni sedanjí pridelek, jasno govorijo, da je za vse to potrebno tudi nekaj žrtvovati in da je posameznik že iz odgovornosti do družbe dolžan, da bo napravil vse, kar je mogoče za doseg postavljenih nalog.

Iz vseh nanizanih nalog je jasno razvidno, da bodo poleg okrajnega in občinskih ljudskih odborov padle

odgovorne in velike naloge, tako na kmetijsko posestvo, kakor tudi na združne organizacije na tem področju. Ne samo to, da bodo omenjene organizacije usposobljene za organizirano kmetijsko proizvodnjo na Barju, temveč bodo morale biti usposobljene, da se bo preko njih omogočila organizirana kmetijska proizvodnja na celotnem področju Barja z vključevanjem zemlje preko odkupa, zakupa in proizvodnega sodelovanja. Prav tako bodo omenjene organizacije dolžne vključevati v organizirano proizvodnjo tudi zemljišča, ki bi na podlagi uporabe 45. člena Zakona prišle pod prisilno upravo.

Predloženo poročilo vsebuje samo glavne probleme in zato ne more dati popolne slike. Zaradi tega bo potrebno, da bo Okrajni ljudski odbor o gornjem problemu v doglednem času še razpravljati.

ZAKLJUČKI

1. Okrajni ljudski odbor naj po obeh zborih sprejme sklep o najetu investicijskega posojila v zvezi s XIV. zveznim natečajem za hidromelioracijska dela.

Investicijsko posojilo predstavlja vsoto 2.623.708.000 din, 15 % lastna udeležba 463.008.000 din, skupne investicije 3.086.716.000 din, 5 % garancijski polog od gornjega zneska 131.185.000 din.

2. Ljudska skupščina LRS bo izdala v smislu 44. člena Zakona o izkoriščanju kmetijskih zemljišč predpise o izdelavi osnovnih načrtov.

Zato naj Zavod za gospodarsko ureditev Ljubljanskega barja čimprej pripravi osnovni načrt barja ter ga naj da v razpravo Svetu za kmetijstvo in gozdarstvo, ki ga bo predložil Okrajnemu ljudskemu odboru v potrditev. Istočasno naj se pripravi v smislu gornjega člena tozadevni odlok, ki bo zagotovil izvajanje smernic, danih z osnovnim načrtom.

3. Da se vskladijo posestne razmere privatnih kmetovalcev na barju z Zakonom o kmetijskem zemljiškem skladu, naj bi se z uporabo člena 267 Zakona o upravnem postopku pokrenila revizija od strani Okrajnega ljudskega odbora in tako uredile dosedanje neskladnosti, ki povzročajo motnje v narodnem gospodarstvu v pogledu kmetijstva na področju barja.

4. Da se prepreči nadaljnje osiromašenje barja, naj se s posebnim odlokom prepove prodajanje in koriščenje šote v nekmetijske namene.

5. Da se omogoči Kmetijskemu posestvu Barje čim hitrejša nadaljnja investicijska izgradnja, naj se posestvu zagotovi udeležba na natečajih, ki bodo z investicijskimi posojili omogočili povečanje gospodarskih kapacitet, z agromelioracijami izboljšati zemljo ter nabaviti tako mehanizacijo, ki je za pogoje na barju najprimernejša. Poleg tega naj se posestvu čimprej omogoči izgradnja 100 ha vrtnarije za pridelovanje zelenjave v skladu z že predloženim investicijskim programom.

6. Občinski ljudski odbori naj pri izvajanju kmetijske politike na barju imajo v vidu, da so smernice, ki so dane s samim zakonom, temelj kmetijske politike na barju. Smotru, ki

ga je zasledoval sam zakon, t. j. z organizirano proizvodnjo doseči proizvodne rezultate, je potrebno podrediti vse ukrepe, ki bodo pospešili ta razvoj. Zato naj občinski ljudski odbori pri izvajanju davčne politike imajo pred seboj predvsem to, da izključno povečana proizvodnja rešuje dokončno tako možnosti plačevanja družbenih obveznosti od strani privatnega kmetovalca, kakor tudi, da samo tak način ustvarja materialne pogoje za dokončno ureditev barja.

7. Da samo izvajanje osnovnega načrta ne bi prišlo v nasprotje z danimi smernicami, naj občinski ljudski odbori na področju barja do nadaljnjega prepovedo kakršnokoli gradnjo na izven gradbenih — zazidalnih okoliših. Pri tem naj v polni meri upoštevajo določila Zakona o gradbenih okoliših.

8. Da bi se pospešil hitrejši gospodarski razvoj na barju in doseglo dopolnjevanje ene panoge z drugo, naj se gozdni obrat Bistra združi s Kmetijskim posestvom Barje. Za gornjo združitev govorijo predvsem racionalnejša zaposlitev delovne sile, ekonomičnejša izraba prevoznih sredstev, velike potrebe po lesu za investicijsko izgradnjo in racionalnejša uporaba manj vrednega lesa, ki se brez škode lahko dobi pri čiščenju gozdov in podobno.

9. Ker so dosednji rezultati pokazali, da je mogoče v organizirani proizvodnji doseči pomembne uspehe, naj se zagotovi vključitev čim več površin v organizirano proizvodnjo v okviru družbenega posestva in združnih organizacij s tem, da se vključijo vse površine SLP v arondirane komplekse, kakor tudi, da se z nakupom zemlje od privatnikov v skladu z obstoječimi predpisi povečujejo proizvodni kompleksi.

Poleg tega naj tako posestvo, kakor tudi zadruga povečujejo svoje površine z dolgoletnim zakupom za ves čas trajanja odplačevanja vloženih investicij, kakor tudi s pogojem, da se površine, vzete v zakup arondacije, in da je višina najemnine vsklajena z gospodarskim računom gospodarske organizacije.

10. Zavod za gospodarsko ureditev Ljubljanskega barja naj v svojem delovnem programu posveti posebno skrb pri izdelavi kmetijskega dela idejnega načrta celotnega podmožnosti čimprejnejše organizirane ročja barja, posebej pa prouči vse proizvodnje na področju Išce in spodnjega Cornovca tako, da bi bili vzporedno z izdelanimi načrti detajlne melioracijske mreže že tudi pripravljeni načrti kmetijske ureditve področja Išce in spodnjega Cornovca.

Poleg tega naj bi Zavod v zvezi z nalogami, ki so postavljene pred kmetijske organizacije v pogledu organizacije kmetijske proizvodnje, nudil istim čimveč konkretne pomoči. V zvezi s temi nalogami naj Zavod prouči možnost zajemanja vseh odpadkov in različnih smeti, katere bi se s kompostiranjem lahko koristno uporabile za izboljšavo zemlje predvsem za gojitev vrtnin. Predlog naj bi se predložil oddelku za komunalne zadeve, kateri naj bi tozadevni predlog proučil ter samo organizacijo prilagodil tako komunalnim, kakor tudi gospodarskim potrebam.

Pravila Okrajne posredovalnice za delo v Ljubljani

Na podlagi 19. člena temeljne uredbe o finančno samostojnih zavodih (Uradni list FLRJ št. 51/53) in 15. točke 64. člena zakona o okrajnih ljudskih odborih (Uradni list FLRJ št. 19/52) je okrajni ljudski odbor Ljubljana na seji okrajnega zbora in na seji zbora proizvajalcev dne 29. decembra 1959 sprejel

PRAVILA

Okrajne posredovalnice za delo v Ljubljani

I.

Splošne določbe

1. člen

Okrajna posredovalnica za delo v Ljubljani (v nadaljnjem besedilu: zavod) je finančno samostojen zavod s sedežem v Ljubljani.

Zavod je pravna oseba: kot tak ima vse pravice in dolžnosti, ki mu jih daje okrajni ljudski odbor Ljubljana kot ustanovitelj in določbe temeljne uredbe o finančno samostojnih zavodih.

2. člen

Zavod je vpisan v register finančno samostojnih zavodov, ki ga vodi občinski ljudski odbor Ljubljana-Center.

II.

Naloge zavoda

3. člen

Zavod koordinira delo občinskih posredovalnic za delo, jim daje strokovno in organizacijsko pomoč v poslovanju, nadzira njihovo poslovanje in skrbi za organizacijo službe posredovanja dela na območju okraja.

V ta namen zavod:

1. spremlja zaposlenost v svojem območju, spremlja potrebe gospodarstva po delovni sili, skrbi za evidenco začasno brezposelnih oseb in za zaposlovanje delovne sile v okviru družbenega plana in planiranega povečanja produktivnosti dela;

2. proučuje probleme zaposlovanja zlasti v zvezi z lokacijo gospodarskih organizacij in razdelitvijo investicij v odnosu na razpored delovne sile, izkoriščanjem kapacitet gospodarskih organizacij, otvarjanjem novih obratov, delovišč in drugih delavnosti, ki zaposlujejo večje število oseb;

3. sodeluje pri zaposlovanju in prekvalifikaciji invalidov in koordinira delo z drugimi organi;

4. organizira poklicno svetovanje ter strokovno usposabljanje in prekvalifikacijo zaradi hitrejšega zaposlitve brezposelnih oseb;

5. skrbi za pomoč gospodarskim in drugim organizacijam pri zaposlovanju oseb;

6. skrbi za ugotavljanje in zavarovanje pravic začasno brezposelnih oseb;

7. predlaga občinskim ljudskim odborom ustanavljanje občinskih oziroma bazenskih posredovalnic za delo in poverjeništev v občinah ter ustanavljanje zavodov za zaposlovanje invalidnih in drugih za delo manj zmognih oseb.

4. člen

Za izvrševanje svojih nalog ima zavod potrebno število uslužbencev, organizira potrebne poslovne enote, se poslužuje potrebnih strokovnih komisij in drugih oblik organizirane pomoči.

III.

Organi Zavoda

5. člen

Zavod vodi upravni odbor in direktor.

6. člen

Upravni odbor Zavoda ima devet članov; sestavlja ga osem članov, ki jih imenuje okrajni ljudski odbor na predlog okrajnega sindikalnega sveta, Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje in drugih zainteresiranih organizacij ter direktor zavoda.

Predsednika upravnega odbora imenuje okrajni ljudski odbor iz vrst članov okrajnega zbora proizvajalcev.

Direktorja zavoda imenuje in razrešuje okrajni ljudski odbor na predlog upravnega odbora zavoda.

IV.

Pravice in dolžnosti organov in njihovo medsebojno razmerje

7. člen

Upravni odbor je pristojen zlasti, da:

1. predlaga spremembo pravil Zavoda organu;

2. sprejema predračun dohodkov in izdatkov zavoda, tromesečne planne zavoda in zaključni račun zavoda;

3. sprejema letni program dela zavoda;

4. določa sistemizacijo delovnih mest zavoda, daje smernice za notranjo organizacijo zavoda in skrbi za redno in pravilno poslovanje zavoda;

5. predpiše poslovnik zavoda;

6. sklepa o delitvi sredstev in zavodovih skladov;

7. skrbi za pravilno in ekonomično uporabo družbenega premoženja, ki je zaupano zavodu;

8. imenuje komisije iz vrst članov upravnega odbora ali izven njih;

9. imenuje in razrešuje računovodjo in vodjo poklicne svetovalnice ter odloča o pritožbah zoper odločbe direktorja zavoda, kolikor ni za to pristojen drug organ;

10. odloča o drugih zadevah, za katere je pooblaščen z zakonitimi predpisi, in rešuje ostala vprašanja, ki so splošnega pomena za zavod, zlasti pa vodi politiko zaposlovanja oseb.

8. člen

Upravni odbor sklepa in odloča samo na sejah.

9. člen

Direktor zavoda ima zlasti naslednje pravice in dolžnosti:

1. vodi neposredno poslovanje zavoda v mejah zakonitih predpisov, teh pravil ter sklepov in navodil upravnega odbora zavoda in organa, ki je pristojen za zadeve zavoda;

2. odgovarja za izvajanje obstoječih predpisov o poslovanju zavoda, sklepa sam ali po svojih pooblaščenih pogodbah ter zastopa zavod navzven;

3. skrbi za izvajanje osnovne linije dela zavoda in njegovih delovnih načrtov;

4. sprejema in razrešuje ostale uslužbence zavoda;

5. določa vrstni red in trajanje letnih dopustov;

6. opravlja vse druge zadeve, za katere je pooblaščen po obstoječih zakonitih predpisih.

10. člen

Direktor se mora ravnati po sklepih upravnega odbora zavoda. Izvršitev sklepa upravnega odbora lahko zadrži, če misli, da je v nasprotju s predpisi ali navodili pristojnih državnih organov, vendar mora o tem takoj obvestiti organ, ki je pristojen za zadeve in naloge zavoda.

11. člen

Direktor odgovarja za svoje delo upravnemu odboru in ustanovitelju zavoda.

V.

Finančno poslovanje

12. člen

Zavod ima samostojen predračun dohodkov in izdatkov, v katerem so planirani vsi dohodki in izdatki zavoda v kosmatih zneskih.

13. člen

Zavod ima svoj tekoči račun pri banki ter daje plačilne naloge v mejah razpoložljivih sredstev.

14. člen

Predračun dohodkov in izdatkov izvršujeta odredbodajalec za izvrševanje predračuna in računodajalec.

15. člen

Zavod vodi knjigovodstvo na način, ki najbolj ustreza poslovanju zavoda. O tem se mora sporazumeti z okrajnim upravnim organom, pristojnim za finance.

16. člen

Odredbodajalec za izvrševanje predračuna je direktor zavoda, ki sme določene pravice glede izvrševanja predračuna s pismeno odločbo delno prenesti na pomožnega odredbodajalca; ta pravica pa ni dalje prenosljiva.

Sklepi, navodila in ukazi upravnega odbora oziroma državnega organa, pristojnega za zadeve in naloge zavoda glede razpolaganja z denarnimi sredstvi po predračunu in skladih zavoda so obvezni za odredbodajalca. Če odredbodajalec misli, da je tak sklep, navodilo ali ukaz upravnega odbora v nasprotju s predpisi ali pravili zavoda ali da ni v skladu z javno službo, za katero je zavod ustanovljen, lahko zahteva, da o tem odloči okrajni upravni organ, pristojen za finance. Taka zahteva zadrži izvršitev sklepa, navodila ali ukaza.

Zavod sme po sklepu upravnega odbora z virnimi sredstvi namenjenimi v višino sredstev v predračunu, vendar se z njimi ne smejo povečati osebni izdatki.

17. člen

Predračun dohodkov in izdatkov zavoda se izvršuje na podlagi tromesečnih planov, ki se morajo predložiti pristojnemu državnemu organu.

Zavod pošlje pristojnemu državnemu organu pred iztekom proračunskega leta predračun dohodkov in izdatkov za prihodnje leto ter v okviru tega zaprosi za dotacijo, če z dohodki ne more kriti izdatkov.

18. člen

Odredbodajalec za izvrševanje predračuna ima naslednje pravice in dolžnosti:

1. razpolaga z vsemi sredstvi, dovoljenimi v predračunu zavoda;

2. vodi uporabo inventarja in drugega premoženja, ki je dano zavodu, in skrbi, da se vse premoženje

uporablja kar najbolj koristno za skupnost v skladu s cilji in nalogami zavoda;

3. razpolaga s sredstvi skladov, zavoda v skladu z nameni, za katere so bili skladi ustanovljeni, in v mejah, ki jih določi upravni odbor zavoda;

4. skrbi za pravilno in pravočasno pobiranje dohodkov in za pravočasno vplačevanje istih na tekoči račun zavoda;

5. nadzoruje finančno in materialno poslovanje računodajalca in oskrbnika premoženja;

6. vrši v mejah pooblastil virne predračunu zavoda;

7. pripravi predlog letnega predračuna dohodkov in izdatkov zavoda, predloge tromesečnih planov zavoda in predlog zaključnega računa zavoda ter pošilja sprejete predračune, tromesečne plane in zaključne račune pristojnemu državnemu organu;

8. pošilja v predpisanih rokih tromesečna poročila o izvršitvi predračuna dohodkov in izdatkov zavoda.

Organ, ki je zavod ustanovil, sme omejiti pravice odredbodajalca iz tega člena.

19. člen

Računodajalec ima kot vodja računovodstva te delovne dolžnosti:

1. manipulira na podlagi pismene odredbe odredbodajalca s sredstvi po predračunu in sredstvi skladov na tekočem računu;

2. organizira in vodi evidenco o izvršitvi predračuna dohodkov in izdatkov, o skladih in tekočem računu;

3. organizira in vodi evidenco o stanju premoženja;

4. sestavlja na podlagi navodil in ukazov svojega odredbodajalca predloge predračunov in tromesečnih planov;

5. sestavlja tromesečna sporočila in letni zaključni račun o dohodkih in izdatkih zavoda.

Računodajalec je za svoje delo odgovoren odredbodajalcu in pristojnemu državnemu organu.

VI.

Dohodki zavoda

20. člen

Dohodki zavoda so:

a) od prispevka za materialno oskrbo in službo zaposlovanja po stopnji, ki jo določa zvezni družbeni plan in je vsebovana v splošni stopnji prispevka za socialno zavarovanje, po odbitku prispevka, ki ga določa republiški organ v republiški sklad za izravnavo;

b) od dotacij iz proračuna;

c) razni nepredvideni dohodki.

Z dohodki krije zavod vse osebne in materialne izdatke v okviru vsakoletnega predračuna zavoda.

VII.

Skladi in plače

21. člen

Zavod ima naslednje sklade:

a) sklad za zavarovanje pravic brezposelnih oseb;

b) sklad za usposobitev brezposelnih oseb zaradi zaposlitve;

c) rezervni sklad.

22. člen

V sklad za zavarovanje pravic brezposelnih oseb se stekajo sredstva iz prispevka za materialno oskrbo in službo zaposlovanja po predpisu o stopnjah prispevka za socialno zavarovanje in iz dotacij.

V sklad za usposobitev brezposelnih oseb zaradi hitrejšega zaposlitve in v rezervni sklad se stekajo

Direktor:
Ciril Grabljevec